

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

2021 YILI İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME NOTU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla ülkelerin derdest başvuru sayılarına ilişkin resmi istatistikler, 25 Ocak 2022 tarihinde yayınlanmıştır.

1. AİHM'deki Toplam Derdest Başvuru Sayısı

AİHM'in toplam iş yükünün, 2018 yılından itibaren tüm ülkeler bakımından artış eğilimine girdiği görülmektedir. 2021 yılında ise bir önceki yıla göre başvuru sayısında %13,14 oranında bir artış olmuştur. 31 Aralık 2021 itibarıyla AİHM önündeki tüm ülkelere ilişkin toplam derdest başvuru sayısı 70.150'dir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2017	56.250
31.12.2018	56.350
31.12.2019	59.800
31.12.2020	62.000
31.12.2021	70.150

2. Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurular

Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen derdest başvuru sayısı, Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren azalma eğilimi göstermişti. Bununla birlikte 15 Temmuz'dan kaynaklı başvuruların etkisiyle 2018 yılından itibaren başvuru sayısında artış görülmüştür. Derdest başvuru sayısı, 2020 yılında 11.750 iken, 2021 yılı sonu itibarıyla 15.251'e yükselmiştir. 2021 yılı içerisinde ise Ülkemiz aleyhine toplam 9.548 başvuru yapılmıştır.

Tüm ülkeler açısından bakıldığında ise, 17.000 başvuru ile Rusya Federasyonu'nun birinci, Ukrayna'nın (11.350) üçüncü ve Romanya'nın ise (5.700) dördüncü sırada geldiği görülmektedir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	16.876
31.12.2013	10.931
31.12.2014	9.488
31.12.2015	8.446
31.12.2016	12.575
31.12.2017	7.518
31.12.2018	7.107
31.12.2019	9.257
31.12.2020	11.750
31.12.2021	15.251

Nüfus yoğunluğu açısından bakıldığında ise, 2021 yılında her 10.000 kişiye düşen başvuru oranı Ülkemiz yönünden 1.14 olarak tespit edilmiştir. Bu konuda en yüksek oran 6.14 ile Karadağ'a, ikinci en yüksek oran ise 5.29 ile San Marino'ya aittir. Ülkemiz bu oran ile 47 ülke arasında 15. sırada yer almaktadır.

3. Türkiye Hakkında Verilen Kararlar

2021 yılında AİHM, ülkemiz hakkında toplam 6221 başvuruyu sonuçlandırmıştır. Bunlardan 76'sında ihlal kararı verilirken, 6145'inde ise ihlal bulunmadığı, düşme veya çeşitli nedenlerle kabul edilemezlik kararları verilmiştir. Söz konusu kararlar Daire (7 hâkim), Komite (3 hâkim) ya da tek hâkim formatlı yargısal birimler tarafından alınmıştır.

a. İhlal kararları

2021 yılında 219 karar ile en çok ihlal kararı Rusya Federasyonu hakkında verilmiştir. Ülkemiz hakkında verilen ihlal kararı ise 76'dır. Ülkemiz aleyhine 2018 yılında 140, 2019 yılında 96, 2020 yılında 85 ihlal kararı verildiği dikkate alındığında, 2021 yılında verilen ihlal kararı sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık %10.58 oranında bir azalma görülmektedir.

2021 yılında ihlal kararlarının dağılımına bakıldığında;

Sözleşmenin 2. maddesine (Yaşam Hakkı) ilişkin sadece 2 ihlal kararı verilmiştir. Söz konusu maddeye ilişkin 2018 yılında 11, 2019 yılında 6, 2020 yılında 2 ihlal kararı verildiği dikkate alındığında düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

Sözleşme'nin 3. maddesine (Kötü Muamele Yasağı) ilişkin sadece 4 ihlal kararı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin 2018 ve 2019 yıllarında 16, 2020 yılında ise 6 ihlal kararı verilmiştir.

Sözleşmenin 6. maddesi kapsamında uzun yargılama süresine ilişkin sadece 1 ihlal kararı verilmiştir. Yine 6. madde kapsamında yargı kararlarının uygulanmamasına ilişkin olarak ihlal kararı verilmemiştir.

Yine, Sözleşmenin 11. maddesinin (Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü) ihlal edildiğine yönelik olarak verilen kararlarda da 2021 yılında düşüş olduğu görülmektedir. Zira bu sayı, 2020 yılında 11 iken, 2021 yılında sadece 3'tür.

Öte yandan, Sözleşmenin 13. maddesinin (Etkili Başvuru Hakkı) ihlal edildiğine yönelik karar sayısı 2018 yılında 7, 2019 yılında 2 iken, 2020 ve 2021 yılında bu hak yönünden verilen ihlal kararı bulunmamaktadır.

Sözleşme 'ye Ek 1 No.lu Protokol'de düzenlenen mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin karar sayısı ise 2020 yılında 14 iken, 2021 yılında 10'a düşmüştür.

b. İhlal bulunmama, kabul edilemezlik ve düşme kararları

AİHM, 2021 yılında Ülkemiz hakkında toplam 6145 başvuruyu ihlal bulunmama, kabul edilemezlik koşullarını karşılamama ya da düşme veya çeşitli nedenlerle reddetmiştir.

Bunlardan 2 kararda Daire (7 hâkim) tarafından esastan değerlendirme yapılarak ihlal

bulunmadığına karar verilmiştir. Yine 10 başvuru Daire tarafından, 66 başvuru ise Komite (3 Hâkim) tarafından açıkça dayanaktan yoksunluk vb. nedenlerle kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir. Diğer 6067 başvuru ise başvuru koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

c. Tedbir kararları

2021 yılında ülkemiz aleyhine 95 adet tedbir istemli başvuru yapılmıştır. Yapılan tedbir başvurularından bir kısmı için Hükümetimizden görüş sorulmuş olup, Mahkeme'ye sağlanan bilgi ve belgeler doğrultusunda görüş sorulan tedbir taleplerinin tamamı reddedilmiştir. Yapılan tedbir taleplerinden sınır dışı edilmeye konu olan yalnızca 2 başvuruda, durumun aciliyeti nedeniyle tedbir kararı verilmiştir.

d. Dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyonlar

Ülkemiz aleyhine yapılan başvurulardan 43 tanesinde “Dostane Çözüm”, 30 tanesinde ise “Tek Taraflı Deklarasyon” nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

4. Değerlendirme:

Ülkemiz hakkında 2021 yılında verilen 76 ihlal kararının 36 tanesi AIHM'in yerleşik içtihatlarına konu olması nedeniyle 3 hâkimli “Komite” tarafından verilmiştir.

İhlal kararlarının 13 tanesinde başvuru konusu olayların 2002 yılı ve öncesinde, 34 başvuruya konu olan olayların ise 2003 - 2011 yılları arasında gerçekleştiği görülmektedir.

2021 yılında tüm üye ülkeler açısından bakıldığında toplam 36.092 başvurunun sonuçlandırıldığı ve 986 ihlal kararı verildiği görülmektedir. Buna göre, ihlal kararlarının, sonuçlandırılan başvurulara oranı % 2,73'tür.

Ülkemiz hakkında sonuçlandırılan başvurulara bakıldığında ise 6221 başvuruda sadece 76 ihlal kararı verilmiş olup, ihlal kararlarının tüm sonuçlandırılan başvurulara oranı %1,22'dir. Buna göre Ülkemize ilişkin ihlal kararlarının, karara bağlanan başvuru sayısına oranının genel ortalamanın altında olduğu görülmektedir.

2002-2021 yılları arasında ise, Ülkemiz hakkında toplam 111.771 başvuru sonuçlandırılmış, sadece 3.151 ihlal kararı verilmiştir. Bu süreçte toplam ihlal kararı sayısının sonuçlanan başvuru sayısına oranı ise % 2,81'dir.

Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren ise Ülkemizle ilgili sonuçlandırılan 83.526 başvurudan sadece 981'inde ihlal kararı verilmiştir. Bu süreçte ihlal oranı sadece % 1,17'dir.